

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

Εκείνο πού ἐμελετήθη ὀλιγώτερον εἰς τὸ πολυβάσανον Γλωσσικὸν Ζήτημα, εἶνε ἡ ψυχολογία του. Δὲν ἐννοῶ τὴν ψυχολογίαν τῶν γλωσσικῶν φαινομένων. Ἐννοῶ στενῶς τὴν ψυχολογίαν τοῦ ζητήματος, αὐτοῦ καθ' ἑαυτό. Διότι, μὲ ὅσα καὶ ἂν λέγονται ἀπὸ τοὺς θέλοντας νὰ τὸ παραμερίσουν, νὰ τὸ ἀρνηθοῦν ἢ νὰ τὸ ἀγνοήσουν, ὑπὸ μίαν ὀκνηρὰν διάθεσιν «βολικῶν» λύσεων, τὸ ζήτημα ὑφίσταται. Καὶ ὑφίσταται ἐντονιώτατα. Καὶ ὑφίσταται ἐν συνεχείᾳ. Καὶ ἐκδηλώνεται μὲ μίαν περιοδικότητα τυπικὴν, ἀπὸ διαφοροτικῶς καὶ ἴσως φορὰν ἀφορμᾶς, ἀλλὰ μὲ τὴν ἴδιαν ἐντασιν πάντοτε καὶ τὴν ἴδιαν ὁρμήν. Ἐὰν ἐν τῷ μεταξὺ ἡ νεοελληνικὴ γλῶσσα, ἀκολουθοῦσα τὸν δρόμον τῆς, ἕνα δρόμον μετ' ἐμποδίων, ἀλλὰ ἕνα δρόμον, τὸν ὅποιον κανεὶς δὲν ἐμπορεῖ νὰ σταματήσῃ, τείνει νὰ διαφοροφωθῇ αὐτομάτως εἰς ἕνα πᾶγιον ὁποσδήποτε φυσιολογικὸν τύπον, ἀψηφούσα τοὺς γύρω τῆς ἀκαδημαϊκοὺς ἀγῶνας, παρὰ τὴν ἰδίαν ἐξέλιξιν νὰ ὑφίσταται, σχεδὸν ἀνεξαρτήτως κάποτε τῶν γλωσσικῶν φαινομένων. Οἱ συζητοῦντες σήμερον καὶ οἱ ἐπιδιώκοντες τὴν ἀκαδημαϊκὴν του λύσιν, συζητοῦν ἀπαράλλακτα, ὅπως οἱ συζητήσαντες χθὲς καὶ οἱ συζητήσαντες προχθὲς. Καὶ θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ συζητοῦν αἰῶρον κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ μὲ τὴν ἴδιαν ὁρμήν, μέχρις ὅτου εἴρεθοῦν ἕξαρτα πρὸ μιᾶς αὐτοματίου λύσεως, ἡ ὁποία θὰ ἔχη ἐπέλθῃ ἴσως χωρὶς νὰ τῆς ἀντιληφθοῦν οἱ συζητηταί. Καὶ εἶνε ἐπίσης πιθανόν, ὅτι θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ συζητοῦν καὶ τότε ἀκόμη, περὶ τοῦ τί θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε γίνῃ καὶ τί δὲν θὰ ἔπρεπε, ὅπως συζητοῦν σήμερον τὶ ἰσχύει καὶ τί δὲν πρέπει νὰ γίνῃ.

§

Ἐὰν συμβαίνουν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ παράδοξα αὐτά, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἐνδιαφέροντα διὰ τὸν ψυχρὸν παρατηρητὴν, πράγματα, κατὰ ἕνα τρόπον ἐντελῶς ξεχωριστὸν καὶ ὁ ὁποῖος, ὅσον καὶ ἂν παραβάλλεται πρὸς τὰ συμβαίνοντα εἰς τὴν γλωσσικὴν ἱστορίαν ἄλλων λαῶν, παρουσιάζει ἐντελῶς ἰδιότυπα καὶ ἀξία μελέτης χαρα-

κτηριστικά, τοῦτο συμβαίνει ἀκριβῶς, διότι εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Γλωσσικὸν Ζήτημα εἰσέρχονται παράγοντες ἐντελῶς ἰδιαιτέρως φύσεως καὶ συγκροτοῦνται παράγοντες συναισθηματικῆς μάλλον παρά λογικῆς μορφῆς, ὅσον καὶ ἂν φαίνονται, ὅτι ἀνήκουν εἰς τὴν τελευταίαν κατηγορίαν. Καὶ οἱ παράγοντες αὗτοι κυρίως ἀποτελοῦν τὴν γενεὴν ψυχολογίαν τοῦ ζητήματος ἐν συνόλῳ. Ἐνῶ καθένας χωριστὰ ἀποτελεῖ τὴν ψυχολογίαν τῶν διαφορῶν μικρῶν καὶ μεγάλων ὁμάδων, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται ἐκάστοτε ἀντιμτωποι εἰς κάθε ἀνακίνησιν τοῦ ζητήματος. Ἀποτελεῖ δηλαδὴ τὴν ἰδιάν του ψυχολογίαν.

Καὶ ὅμως, ὅπως προεῖπα, ἐκείνο πού ὀλιγώτερον ἐμελετήθη εἰς τὸ ζήτημα αὐτό, τὸ ὅποιον κατέχει, κατὰ τρόπον τόσον καταπονητικὸν καὶ ἀναρῶν, ἕνα τόσον μέγα μέρος τῆς ζωῆς μας, εἶνε ἡ ψυχολογία του. Καὶ ἐν τούτοις ἡ μελέτη αὐτῆ, ἐνῶ θὰ ἦτο ἐξόχως ἐνδιαφέρουσα, ἐνῶ θὰ ἔφερεν εἰς φῶς, ἐκ τῆς ἀναγκαίας συναφείας τῆς πρὸς ἀπειρίαν ἄλλων ἐθνολογικῶν, ἱστορικῶν καὶ φιλοτιμῶν καταστάσεων καὶ φαινομένων, ἀξιολογώτατα συναφῆ πορίσματα, θὰ συντελεῖ ἴσως καὶ εἰς μίαν καλύτεραν συνεννόησιν, μεταξὺ τῶν ἀντιμαχομένων μερίδων, τὴν συνεννόησιν, πού ἔλειπεν ἀκριβῶς καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ λείπῃ εἰς τὸ ζήτημα αὐτό. Καὶ ἴσως μίαν τέτοια συνεννόησιν, πού θ' ἀπέρρεεν ἀπὸ τὴν συνείδησιν τῶν εἰδικῶν ψυχολογικῶν ἐλατηρίων, τὰ ὅποια ὁ ἕνας θ' ἀνεκάλυπτεν εἰς τὸν ἄλλον καὶ καθένας εἰς τὸν ἑαυτὸν του, θὰ μετέθετε τὸ πεδίων τῶν συζητήσεων εἰς ὀμιλώτερον καὶ εὐνοιώτερον ἐπίπεδον καὶ θὰ συντελεῖ εἰς κάποιας μέσας λύσεις ἐν τῷ μεταξὺ καὶ εἰς μίαν ταχύτεραν ὀλοκληρωτικὴν λύσιν εἰς τὸ μέλλον. Διότι καθένας θὰ ἐλάμβανε καθαρωτέραν συνείδησιν τοῦ διατί φρονεῖ οὕτω καὶ διατί ἐπιθυμεῖ τοῦτο καὶ διατί ἀποστέργει ἐκείνο καὶ καθένας ἐπομένως θὰ ἦτο περισσότερον διατεθειμένος νὰ ἀναγνωρίσῃ εἰς τὸν ἄλλον τὴν καλὴν πίστιν — ὅπου, ἐννοεῖται, ὑπόκειται αὐτῆ — διεκδικῶν ὁμοίαν ἀναγνώρισιν καὶ διὰ ὃν ἑαυτὸν του. Καὶ τότε ἀντὶ ἀγῶνων ἀμειλίχτου πείρατος, ἐπιτεινόντων μίαν κομικὴν σύγκυσιν πραγμάτων εἰς τὴν συνείδησιν τῶν πολλῶν, θὰ εἴγαμεν ἴσως μίαν ἀμοιβαίαν ἀπόφασιν, ἡ ὁποία θὰ ἔφερεν εἰς μίαν ματαιίαν ἀναγνώρισιν καὶ ἄμωχον εἰς μίαν κοινὴν γλωσσικὴν συνείδησιν, τῆς ὁποίας ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο ἡ κοινότης τοῦ ἐννοῦν πλὴν φυσικοῦ γλωσσικοῦ ὀργάνου.

Δὲν πρόκειται θελαίως, οὔτε εἶνε δυνατόν, οὔτε εἶμαι παρεσκευασμένος νὰ κάμω ὁ ἴδιος τὴν στιγμήν αὐτήν, αὐτὸ πού ζητῶ. Ἡ ψυχολογικὴ μελέτη, τὴν ὁποίαν ἀπλῶς ὑπαπέσσομαι καὶ ὑποδεικνύω, εἰς τὰς γραμμὰς αὐτὰς, δὲν εἶνε ἔργον οὔτε ἐνὸς προχείρου δοκιμίου, οὔτε μιᾶς προχείρου στιγμῆς, οὔτε τοῦ περιουσιαίου χώρου, τὸν ὅποιον διασθῆται μίαν γενικὴν ἐπιθεώρησιν, ὅπως ἡ Ἑλληνικὴ Ἀνεξαρτησία. Γύρω ἀπὸ τὸ πολυβρόχλον αὐτὸ νεοελληνικὸν ζήτημα πού εἶνε τὸ Γλωσσικόν, δὲν συγκροτοῦνται μόνον ἀντιλήψεις ὀριστομένου προσώπου καὶ εἰδικῶν κύκλων. Συγκροτοῦνται ἀντιλήψεις ὁμάδων καὶ κυρίως συναισθηματικῶν ὁμάδων. Καὶ αὐτῆ του ἀκριβοῦς τῆ ἀποφῆς τὸ κάμνει ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν περιέργειαν. Ἡ ὑπόθεσις τῆς ὀμιλουμένης ζωντανῆς γλώσσης, δὲν εὐρίσκει τὴν κυρίαν ἐναντίον τῆς ἀντίθεσιν εἰς ὀρισμένους κύκλους ἢ ὀρισμένα πρόσωπα ἀκαδημαϊκῶν σοφῶν. Τὸ περίεργον καὶ τὸ ἀξίον μελέτης εἶνε, ὅτι τὴν

εύρηκε και την εύρισκε εις μεγάλας λαϊκὰς ἀφί-
δας. Ὅσον και ἂν θέλωμεν νὰ πιστευώμεν ὅτι δυο ἢ
τρεις γλωσσολογικοὶ πατέρες παρέσυραν τὰς μεγάλας ομάδας
εἰς τὴν ἰδικατέραν τῶν σχολαστικῆν ἀντίληψιν, συκο-
φαντοῦντες, διαστρέφοντες, ἐπισείοντες φανατικούς κιν-
δύνους, δημιουργοῦντες θρησκευτικούς φανατισμούς,
θά ἦτο ἀστείον νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἕνας λαὸς θὰ ἐλείθετο
παρὲ νὰ θεωρήσῃ ὡς ἐχθρὸν τῆς ὑπάρξεώς του, τὴν
γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος ὀμιλεῖ καὶ μετὰ τὴν ὁποίαν
ζῆ καὶ ἰσχύει, μόνον καὶ μόνον ἐξ ἀφορμῆς μιᾶς κα-
κῆς καὶ μορᾶς ὑποβολῆς. Τοῦτο θὰ ἦτο μεγάλη τιμὴ,
διὰ τὴν σκάν ἑνὸς Μιστριώτου καὶ κάθε ἐπιζῶσαν
σκάν. Το γεγονός, τὸ ὁποῖον ἡ ἐπιστημονικὴ εἰλικρίνεια
ἀφείλει νὰ μὴ ἀονηθῆ, εἶνε ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐπι-
κρίθηκε νὰ θεωρῇ τὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποῖαν ὀμιλεῖ.

ὡς ὄργανον κατωτέρας ποιότητος καὶ ἀξίας, ἀπέναν-
τι τοῦ ὁποῖου ὑψώνεται ἄλλο ὄργανον, ἡ Καθαρεύουσα
ὄργανον εὐγενέστερον καὶ τελειότερον, ἀνέφικτον εἰς
αὐτὸν, ἀλλ' ἀξιολατρευτὸν ὡς εἰδωλόν, τὸ ὁποῖον φιλο-
δοξεῖ νὰ προσεγγίσῃ. Πῶς συμβαίνει τὸ παράδοξόν
αὐτό; Εἰς πῶς αἴτια ἀφείλεται; Εἰς ποῖαν συνδρομὴν
περιστάσεων; Εἰς ποῖαν προγονικὴν παράδοσιν; Ἴδου
ἀμέσως ἓνα σπουδαιότατον κεφάλαιον τῆς Ψυχολογίας
τοῦ Γλωσσικοῦ Ζητήματος

§

Ἔχομεν κατόπιν τὴν τάξιν τῶν λεγομένων κἀνε-
πτυγμένων, ἐπιστημῶν, πολιτικῶν, δημοσιογρά-
φων, τὴν τάξιν τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι κατέκτη-
σαν ἀπωδότητε τὴν δύσκολον χρῆσιν ἑνὸς τεχνητοῦ
«εὐγενούς» γλωσσικοῦ ὄργανου, ποῦ ἰκανοποιεῖ δι' αἰ-
τούς ὅλας τὰς ἀνάγκας μιᾶς εἰδικῆς συνεννοήσεως, ἀπὸ
τὴν ὁποίαν ἀπουσιάζει ἐντελῶς τὸ συναισθηματικόν
στοιχείον. Αὐτοὶ χειρίζονται τὰς Καθαρευούσας—καθέ-
νας ἔχει καὶ τὴν ἰδικήν του—ὅπως θὰ ἐχειρίζοντο καὶ
τὴν Λατινικὴν καὶ ὀλιανθῆτε ἐπίσημον νεκρὰν γλῶσ-
σαν. Ἡ Καθαρεύουσα εἶνε δι' αὐτοὺς ὄργανον, τὸ
ὁποῖον ἐκαλλιέργηθη εἰδικῶς, πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν,
ἔγινεν εὐχρηστον εἰς τὰ χεῖρα των, τοὺς προσφέρει
ὅ,τι ζητοῦν. Ἔχουν ἐπομένως τὴν πίστιν των καὶ τὴν
ἔρωτά των. Πιθανὸν πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς νὰ ἔχον ἀπο-
δημαϊκῶς τὴν ὀρθὴν γλωσσικὴν ἀντίληψιν. Ἀλλὰ
ἔπερ αὐτὴν ἔχον τὴν γλωσσικὴν τῶν ψυχολογίαν. Ποῖα
εἶνε ἡ φύσις καὶ ποῖος ὁ ῥόλος τῆς εἰδικῆς αὐτῆς ψυχο-
λογίας εἰς τὴν γενικὴν ψυχολογίαν τοῦ Γλωσσικοῦ Ζη-
τήματος; Ἴδου ἄλλο κεφάλαιον.

§

Ἔχομεν γενικώτερον — διὰ νὰ θίξω ἀκόμη ἔτσι
παραδειγματικῶς καὶ χωρὶς σειρὰν ἢ τάξιν μερικὰ
σημεῖα ἀκόμη — ἔχομεν τὴν λεγομένην «Λογίαν
Παράδοσιν», τὴν παράδοσιν τῆς Καθαρευούσης
ἢ τῶν Καθαρευουσῶν. Ἡ λογία αὕτη παράδο-
σις δὲν εἶνε μία ἀφηρημένη ἔννοια. Περι-
λαμβάνει γενεὰς μεγάλων καὶ σοφῶν μιστῶν τῆς Ἐλ-
ληνικῆς Παιδείας, οἱ ὅποιοι μετὰ τὰ βλέμματα ἐστραμμέ-
να διαρκῶς πρὸς τὸ ὄνειρον μιᾶς Ἑλληνικῆς Ἀναγεν-
νήσεως, ἐκαλλιέργησαν μετὰ ἰερὸν ζῆλον, τὸν ὁποῖον κα-
νεὶς δὲν δύναται νὰ εἰρωνευθῆ, καὶ τὴν ὄραϊαν οὐτο-
πίαν μιᾶς γλωσσικῆς ἀναστάσεως. Ἠπατήθησαν, ἠ-
πάτησαν, ἐκληροδότησαν τὴν ἀπάτην ἀπὸ γενεᾶς εἰς
γενεάν, μετὰ καλὴν πίστιν. Ἀλλ' ἡ πίστις των αὕτη ἦτο
μία ὑψηλὴ πίστις καὶ ἡ οὐτοπία των μία ὄραϊα οὐτοπία,
μία οὐτοπία, ἡ ὁποία μετὰ πολλὰς ἄλλας, διετράνωσε διὰ
μέσου τῶν αἰώνων τὴν μενάλην καὶ ἀδιάπτωτον συνοί-

σῆσιν, τὴν ὁποίαν διετήρησεν ἡ ἑλληνικὴ φιλικὴ γαῖα
τῆς εὐγενείας τῆς καὶ ἡ ὁποία συναισθησις εἶνε ὅταν
ἐπραγματοποιήσῃ τὰ θαύματα τῆς πρὸς τὴν διαύθυνον
τῆς οὐτοπίας καὶ τῆς χιμαίρας, τὰ ἐπραγματοποιήσῃ
ὅπως, ἀφθαστα καὶ ἄμπρα, πρὸς τούσας ἄλλας διευθύν-
σεις. Ἀπὸ μίαν τῶσων ὄραϊαν πηγὴν κατεβαίνει λοιπὸν
ἡ λογία Γλωσσικὴ Παράδοσις. Καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς
ἔγινε θρησκεία. Θρησκεία μετὰ ψεύτικα εἰδωλα, ἀλλὰ
θρησκεία πάντοτε. Εἶνε ἀρκετὸν ἀρὰ γε νὰ τὴν ἀρνη-
θῶμεν ἀπλῶς ἢ νὰ τὴν περιφρονήσωμεν; Ζῆ μετὰ
μας ἀκόμη. Κινεῖται. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν ζωὴν μας. Εἰ-
σῆλθεν ἀκόμη εἰς τὴν γλῶσσαν ποῦ ὀμιλοῦμεν, φέρουσα
εἰς αὐτὴν ἔτοιμα καὶ ἀφροισιωμένα καὶ βιώσιμα πολλὰ
στοιχεῖα, ἀπὸ τὰ ὅποια ἀφείκτως θὰ εἶχεν ἀνάγκην νὰ
πλουτισθῇ ὁ ζωντανὸς λόγος καὶ τὰ ὅποια θὰ ἐκοπιῶεν,
ἀργὰ ἢ γρήγορα, οὔτως ἢ ἄλλως, νὰ τὰ ζητήσῃ, νὰ
τὰ εὕρῃ καὶ νὰ τὰ ἀφορμώσῃ. Ἀλλὰ μέσα εἰς ὅλα αὐτὰ
δὲν ὑπάρχει μόνον γραμματικὴ, λεξικὴν, γλωσσολογία
Ἐπάρχει αἴσθησις, Ἐπάρχει πάθος. Ἐπάρχει ψυχο-
λογία ἀτόμων καὶ ομάδων. Ἴδου ἄλλο κεφάλαιον ἀ-
κόμη.

§

Ἴδου ἔπειτα ὁ ἀγὼν τοῦ λεγομένου Δημοτικισμοῦ,
ὁ ἀγὼν διὰ τὸ ζωντανόν, τὸ σύγχρονον γλωσσικόν ὄρ-
γανον. Τὸ γλωσσικόν αὐτὸ κίνημα εἶνε τάχα ἔργον
σοφίας μόνον, ἐπιστήμης, λογικῆς σκέψεως; Οἱ τεχνί-
ται τοῦ λόγου εὐρίσκονται ὅλοι σήμερον εἰς τὸ στρατό-
πεδον αὐτό. Τοὺς ὠδήγησαν οἱ σοφοὶ διὰ τῆς βίας;
Ἦχι βέβαια! Τοὺς ἔφεραν ἡ ἀνάγκη. Ἦνάγκη
τοῦ νὰ ἐκφράσῃ τὰ διανοήματα καὶ τὰ συναισθηματά
των, μετὰ τὸν καλύτερον καὶ τὸν ἐντονώτερον τρόπον.
Θὰ ἐφθάναν ἐκεῖ καὶ χωρὶς τὴν Γλωσσολογίαν. Οἱ σο-
φοὶ τῆς νέας γλωσσικῆς ἐπιστήμης τοὺς ἔδωκεν ἀπλῶς
τὸ θάρρος νὰ κἀμῖον πληρέστερα καὶ μεθοδικώτερα
καὶ ἐν συνειδήσει πλέον τῆς ἐπιστημονικῆς του ὀρθό-
τητος, ἐκείνο ποῦ ἔκαμναν μετὰ φόβον καὶ συστολὴν, ἀπὸ
συναισθηματικῆν, ἀπὸ καλλιτεχνικῆν ἀνάγκην. Ἦ ὠθη-
σις τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ἕνας Ψυχάρης, μετὰ τὴν ἐπιστήμην
του μᾶλλον παρὰ μετὰ τὸ παράδειγμα του, εἰς τὴν γλωσ-
σικὴν ἀπολύτρωσιν, ὑπῆρξε σημαντικὴ καὶ ἀποτελεῖ
σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν νεοελληνικῶν Γραμματι-
κῶν. Ἀλλὰ πρὸ τοῦ Ψυχάρη, ὑπῆρξεν ὁ Σολωμὸς καὶ ὁ
Βαλαωρίτης, οἱ Ἑπτανήσιοι ποιηταί. Καὶ πρὸ τοῦ
Ψυχάρη ἀκόμη, ποιηταί, συνεχίζοντες εἰς τοὺς
στίχους των τὴν λογίαν παράδοσιν, ὅπως ὁ
Παράσχος καὶ ὁ Ζαλοκώστας, ἔγραψαν τοὺς
ὠραμιότερους στίχους των εἰς τὴν γλῶσσαν ποῦ τοὺς
γράφουν ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ σημερινοὶ ποιηταί. Ὁ
λογοτεχνικὸς δημοτικισμὸς τῆς σήμερον εἶνε ἀποτέλεσμα
ἀνάγκης δημιουργικῆς. Ὅπως ὁ ἐπιστημονικὸς καθα-
ρευουσιασμὸς εἶνε ἐπίσης ἀποτέλεσμα ἀνάγκης ἄλλης.
Δύο διαφορετικαὶ ἀνάγκαι φέρουσαι εἰς διαφορετικὰ
ἀποτελέσματα. Καὶ δημιουργοῦσαι ἀπέναντι τοῦ Γλωσ-
σικοῦ Ζητήματος δύο διαφορετικὰς ὁμαδικὰς ψυχολο-
γίας. Ἴδου ἄλλο κεφάλαιον συγκριτικῆς ψυχολογίας
ἀξίων ὅλης τῆς περιεργείας μας καὶ ὅλης τῆς μελέ-
της μας.

§

Ποῦ εὐρίσκεται κατ' ἀρχὴν σήμερον ἡ γλωσσικὴ
ἀλήθεια καὶ ἡ γλωσσικὴ πραγματικότης δὲν εἶνε πλέον
ἀδελφικὸν σιζητήσεως. Κατὰ πῶσον τρόπον καὶ πῶτε ἡ
ζωντανὴ γλῶσσα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀφοῦ ἐκέρθησε
τὴν περιοχὴν τῆς λογοτεχνίας, θὰ κερδίσῃ καὶ τὰς

ἄλλας περιοχὰς τοῦ λόγου, εἶνε ἑνωρὶς νὰ προφητεύσῃ κανεῖς. Ἴσως τὸ γλωσσικῶς ἀνακαινιζόμενον Σχολεῖον, δίδον τὴν σφραγίδα τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Νόμου εἰς τὸ ζωντανὸν γλωσσικὸν ὄργανον, θὰ τὸ ἀναπτύξῃ βαθμηδὸν καὶ εἰς ὄργανον γενικωτέρας ἐκφράσεως ἐκτὸς τῆς λογοτεχνικῆς καὶ θὰ τὸ ἀνυψώσῃ διὰ τὴν πτωχαλαζονικὴν λαϊκὴν συνείδησιν, τὴν κύπτουσαν ἐκ παραδόσεως ὑπὸ τὴν πρόληψιν τοῦ Νόμου, εἰς Νόμον γλωσσικόν, ἄρα εἰς κανόνα ζωῆς. Πόσα προβλήματα, πόσοι συνδυασμοὶ φαινομένων, πόσα ρεύματα ἀντίξοα εἰς τὸ περιεργότατον αὐτὸ νεοελληνικὸν ζήτημα ! Ἄλλα τόσα ψυχολογικὰ φαινόμενα, ὀπίσω ἀπὸ κάθε κίνησιν, κάθε ροπὴν, κάθε τάσιν σχετικὴν ἀτόμων καὶ ομάδων. Καὶ ἐν τούτοις πόσον ὀ-

λίγον ὑπελογίσθησαν ἀπὸ τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς συζητητὰς καὶ τοὺς ἀφηνιασμένους ρήτορας τῶν γλωσσικῶν ἀγώνων. Ἄργα ἢ γρήγορα ὁμοῦ θὰ μελετηθοῦν ἐπαξίως, ὅπως θὰ μελετηθῇ μίαν ἡμέραν καὶ ἡ σύγχρονος γλωσσικὴ φαινομενολογία—ἄλλη περιοχὴ περὶμελημένη ἀπὸ τοὺς γλωσσολόγους. Καὶ τότε τότε μόνον τὸ Γλωσσικὸν ζήτημα θὰ μᾶς παρουσιασθῇ ὑπὸ τὴν καθαρὰν καὶ πραγματικὴν του μορφὴν καὶ θὰ μᾶς δώσῃ τὴν κλεῖδα μερικῶν μυστηρίων του. τὰ ὁποῖα ματαίως κοπιᾶζομεν σήμερον νὰ ἐξηγήσωμεν.

Ἡ ψυχολογία τοῦ Γλωσσικοῦ Ζητήματος εἶνε μία ψυχολογία à faire. Καὶ ἀξίζει ὅλον τὸν κόπον νὰ γίνῃ.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ